

PSYCHOLOGOVÉ K 30. VÝROČÍ OSVOBOZENÍ ČESKOSLOVENSKA

Jubilejní rok, do něhož spadá 30. výročí osvobození naší vlasti slavnou Rudou armádou, byl charakterisován nejenom výraznými úspěchy v celospolečenském životě, ale i zvýšenou aktivitou československých psychologů, kteří přispěli svou vědeckou, pedagogickou, politickou a ostatní odbornou činností k plnění závěrů XIV. sjezdu KSČ, k ukončení úkolů plánovaných na 5. pětiletku a k přípravě XV. sjezdu KSČ.

V podmínkách vyspělé socialistické společnosti, na prahu vědeckotechnické revoluce nabývá na významu uplatňování poznatků psychologických věd v oblasti řízení národního hospodářství, ve výchově a vzdělávání nové generace, ve zdravotní péči i v poradenské činnosti na různých úsecích společenské praxe. Po ustanovení samostatného odborného studia psychologie a konstituování kateder psychologie po roce 1948 dochází v šedesátých letech k rychlému růstu psychologických kádrů. V porovnání s maximálně dvěma desítkami kvalifikovaných psychologů v předválečném období pracuje dnes v Československu na 1 500 vysokoškolsky vzdělaných pracovníků, z toho několik set pracovníků vědeckých.

Významným mezníkem v rozvoji čs. psychologie bylo zasedání ÚV KSČ z 29. ledna 1965, věnované zásadám nové soustavy plánovitého řízení národního hospodářství. Ve schválených dokumentech se poprvé v dějinách naší psychologické vědy vytyčují této disciplíně závažné úkoly při řízení naší ekonomiky a společnosti. Z řady dalších usnesení věnovaných rozvoji psychologie v Československu je třeba ještě uvést jeden z nejnovějších dokumentů, zprávu předsednictva ÚV KSČ ze dne 3. května 1974, v níž bylo vymezeno dlouhodobé zaměření oboru psychologie, zejména základního výzkumu pro nastávající 6. pětiletku. Bylo zdůrazněno, že psychologický výzkum musí vycházet ze studia postavení člověka, jeho aktivní úlohy, kterou má jako uvědomělý tvůrce nové společnosti.

Zastavíme se aspoň krátce u některých významnějších událostí v jubilejním roce 1975.

Brněnští psychologové, sdružení v oblastní skupině Čs. psychologické společnosti, připravili spolu s dalšími psychologickými institucemi slavnostní konferenci, věnovanou k počtě 30. výročí osvobození Brna. Konference se konala ve dnech 15. a 16. dubna v Muzeu dělnického hnutí a byla zaměřena na rozvoj psychologie v Brně v letech 1945—1975. Kolektivní referát zpracovali člen korespondent ČSAV V. Chmelař, doc. dr. B. Chalupa, dr. O. Kolaříková a dr. J. Švancara. První odborní psychologové nastoupili do praxe

po roce 1948 a uplatňovali se nejprve ve zdravotnictví, později také v průmyslu a jiných odvětvích národního hospodářství, ve školství a vojenství aj. Celkem bylo na katedře psychologie filozofické fakulty UJEP připraveno kolem 450 absolventů oboru psychologie, z nichž asi 160 působí přímo v Brně. Z vědecko-výzkumných pracovišť byla vybudována Psychologická laboratoř ČSAV, dále pracují psychologové v řadě jiných výzkumných institucí, na vysokých školách, klinikách a školících pracovištích.

Účastníci konference vyslechli na 30 dalších příspěvků, zaměřených jednak na jednotlivé úseky psychologie, jednak na aktuální problémy, řešené ve výzkumu.

Celkovému přehledu dosavadní vědecké, odborné a praktické činnosti československých psychologů byl věnován IV. sjezd čs. psychologů s ústředním tématem „Úkoly psychologických věd v rozvinuté socialistické společnosti“. Sjezd probíhal ve dnech 9.—12. září 1975 ve Společenském domě ve Třinci, moderním průmyslovém městě, které je symbolickým výrazem výsledků budování materiální základny naší společnosti i péče o kulturní rozvoj a socialistický způsob života.

V referátu člena korespondenta ČSAV J. Linharta byla provedena rekapitulace třicetiletého vývoje čs. psychologické vědy a vytýčeny další perspektivní úkoly. Referát doplnil společný příspěvek prof. dr. T. Pardela a dr. D. Kováče, věnovaný rozvoji psychologie na Slovensku.

Další jednání sjezdu se soustředila do 3 symposií s těmito názvy:

1. Psychologie činnosti, formování osobnosti a sociálních vztahů v socialistické společnosti.
2. Vědeckotechnický rozvoj a úkoly psychologie v socialistické společnosti.
3. Psychologická hlediska zdravotní péče o člověka v socialistické společnosti.

Přednesené referáty a diskusní příspěvky byly důkazem širokého rozpracování problematiky psychologických věd a jejího zaměření k aktuálním potřebám společenské praxe. Teoretické poznatky psychologie i její aplikační výstupy v současné době již překračují rámec jedné disciplíny a stávají se součástí širšího komplexu společenských a přírodních věd, lékařství, technických oborů, kybernetiky aj. Toto spojení je oboustranné a má praktické vyústění v oblasti řízení, výchovy, konstrukce moderní techniky, zvyšování produktivity práce, rozvoji iniciativy a tvořivosti člověka, zdravotní péče aj.

Zvláště úzké a významné je sepětí psychologie s marxistickou filosofií, ideologií dělnické třídy a materialistickým světovým názorem. Psychologii připadá aktivní úloha při formování osobnosti člověka nové epochy, společenských vztahů a růstu kvalifikace pracovníků.

IV. sjezdu čs. psychologů se zúčastnila stranická delegace v čele s vedoucím odboru vědy ÚV KSČ doc. dr. J. Zavadou.

Závěr roku 1975 byl ve znamení předávání ukončených úkolů státního plánu výzkumu a jejich oponování. Výsledky řešení byly předneseny na konferenci řešitelů úkolů státního plánu VIII-4-2 a VIII-1-6, která se konala začátkem listopadu v Domě vědeckých pracovníků ČSAV v Liblicích. Současně byly připraveny podklady pro výzkumný plán na 6. pětiletku.

V současné době probíhá na katedrách psychologie v Praze, Brně, Olomouci, Bratislavě a Košicích realizace přestavby odborného studia psychologie, která

je zaměřena jednak na uplatnění požadavků, vyplývajících z vědeckotechnického rozvoje, jednak na prohloubení teoreticko-metodologické, ideologické a politickovýchovné práce z hledisek marxismu-leninismu.

Další perspektívy psychologie v Československu jsou dány zejména její angažovaností na plnění společensky závažných úkolů ve výzkumu i v každodenní praxi ve výrobě, ve výchově, ve zdravotnictví, poradenství, v ideologické a politické práci.

Zdaleka ne všechny základní teoretické, metodologické a aplikační otázky psychologie jsou již dostatečně propracovány, a to zejména též se zřetelem k principům dialektického a historického materialismu. Překonání zážitkové psychologie a behaviorismu představuje teorie činnosti, podle níž psychické jevy jsou výrazem interakce subjektu, lidské osobnosti s objektivním přírodním a sociálním světem (Rubinštejn, Leontjev, Ancyferova aj.).

Dosud málo kriticky jsou hodnoceny některé buržoasní psychologické a filosofické směry jako např. psychoanalýza, teorie interpersonálních vztahů, positivismus aj., stejně jako některé psychologické metody, vybudované na těchto koncepcích. Poslední bod se týká zejména psychologické praxe.

Českoslovenští psychologové jsou si vědomi závažnosti cílů, které jsou vytýčeny naší společností Komunistickou stranou Československa, i úkolů, které je čekají při objasňování zákonitostí psychického života člověka na materialistickém základě, při působení na vědomí a jednání lidí, při rozvoji osobnosti socialistického člověka, při zvyšování efektivnosti výroby a jejího řízení.

Dosažené úspěchy a podpora rozvoje psychologických věd nejvyššími stranickými a vládními orgány nás zavazují k zintenzívnění práce v dalším období.

Bohumír Chalupa

